

Piši kao što misliš,
Govori kao što osećaš!

BILTEN STANAR

ISSN 2406-1530

9 7 7 2 4 0 6 1 5 3 0 0 0

NOVINE INICIJATIVE ZA LOKALNU SAMOPRAVU | BROJ 10 | ZIMA 2020. | BESPLATAN PRIMERAK

PSSST! Izbori su u toku

U zemlji u kojoj se svaka zamena poklopca za šaht i svaka zakrpana rupa na trotoaru slikaju i kao vest od nacionalnog značaja puštaju u drugom dnevniku simpomalna tišina pokrila je informaciju koju smo iskopali krajem prethodnog meseca: grad je za 22. novembar raspisao izbore za mesnu samoupravu u četiri od ukupno četrdeset i sedam mesnih zajednica u Novom Sadu

Dimitrije Kaorin

Kao i u slučaju njihove objave, i oglas o prestanku izbornih radnji gradske vlasti objavile su u pola glasa i više kao neko pismo *samima sebi*, pa mi, kao politički aktivisti, ne možemo a da se ne zapitamo zašto je to tako. Zbog čega se o izborima koji bi trebalo da predstavljaju pravi pokazatelj demokratičnosti i decentralizacije, tih novih mantri političkog novogovora pripadnika klana koji je trenutno na vlasti, tako upadljivo čuti? Otkud odjednom sva ta simpomalna tišina i šta ona govori nama, ne-naviknutima da u njoj vidimo najavu nečeg dobrog? Izbori o kojima je reč, zapravo, i nisu izbori „u pravom smislu reči“, tj. *nisu izbori za vlast*, pa čak ni onu lokalnu, opštinsku (a u Novom Sadu to ujedno znači i gradsku, pošto je od marta meseca 2019. godine Petrovaradin kao opština izbrisan iz Statuta grada), jer se ne radi o izborima za odbornike skupštine grada, nego o izborima na kojima građani treba da biraju druge građane, svoje komšije i poznanike. To mu dođe više kao neki *kobajagi* izbori, nekakav zaostatak iz pradávnih vremena kada se znala razlika između lokalnog i mesnog, između vlasti i uprave, a onda i između uprave i samouprave. To su izbori koji više odgovaraju onom što je u zakonima i statutima opstalo pod imenom „zborovi“, i što toliko odudara od logike kojom se uporno nastoji opkoliti sve ne-izborno, da je to već mučno i pratiti. Dakle, ovi su *iz-zborovi* nešto što predstavlja *recidiv* iz vremena za koje se sve strane političkog spektra slažu da je davno prošlo i da nikako ne treba da se vrati. Iako i sami spadamo u grupu onih koji ne pate za povratkom u *staro doba* niti patimo za *starim imenima*, ne možemo a da se ne zapitamo malo u vezi ove tišine koja se tako gromoglasno nadvila nad *pitanjem mesne samouprave*. Šta je to što toliko smeta i bode oči u činjenici da postoji još neka ustavna i zakonska niša koja omogućava ljudima da ostvare političko pravo da iskažu svoje mišljenje i van perioda i procedura vezanih isključivo za parlamentarno-izborne prakse koje su kod

FOTO: GKP

Postoji li to neki nemušti sporazum, neko nepisano pravilo po kome stranka koja je na vlasti na svim ostalim nivoima, mesnu samoupravu dobija „gratis“, kao nekakav privezak koji ide uz ključeve gradske kuće?

nas u isključivoj nadležnosti partija? Zašto se o izborima za mesne zajednice čuti i u vlasti i u opoziciji? Postoji li to neki nemušti sporazum, neko nepisano pravilo po kome stranka koja je na vlasti na svim ostalim nivoima, mesnu samoupravu dobija „gratis“, kao nekakav privezak koji ide uz ključeve gradske kuće? Svedoci smo da se opozicija u vreme izbora za mesne zajednice koji su u Novom Sadu održani 2017. godine sa ovih povukla bez ispaljenog metka, jer već tada im je bilo jasno da su u oseći, a sa tim, valjda, ide i nemogućnost da se kadrovima pokrije sve više od glavnog odbora. I onda smo doživeli da nam *šturmunddrangovci* i jastrebovi danas vladajuće stranke napune mesnu samoupravu ljudima čija je jedina misija da ovu zatvore za svaku

inicijativu koja bi poticala „odozdo“ – bilo da je reč o građanima-pojedincima bilo o građanima organizovanim u udruženja. Jesmo li mi onda, kao građani i bića koja misle o svojoj egzistenciji, nekim sporazumom o nenapadanju koji su partije postigle između sebe, osuđeni da naša mesna samouprava postoji samo na papiru i samo „k'o fol“, dok ćemo u budućnosti i to svoje famozno mišljenje morati da tražimo „na recept“? Ako je suditi po ponašanju većine aktera u (zvaničnom) političkom polju – ta stvar je već rešena i svako ko reaktuelizuje ovo pitanje može se smatrati politički nepismenim ili nezrelim, takoreći ograničenim. *Politika se ne vodi u mesnim zajednicama*, parola je koju smo čuli na samom početku našeg bavljenja problematikom mesne samouprave i njeni nas odjeci prate i danas, čak i među prijateljima i saborcima kojima je na vreme javljeno da se saberu, upristoje i partijski ukolonaše, jer – revolucija samo što nije!

Ok. Baviti se mesnom samoupravom, kao i mišljenjem ljudi, naivno je i priliči neodraslim en-dži-o-ovcima, a imajući u vidu odakle potiče jedna takva kvalifikacija možemo da budemo spokojni. Tim pre što mi i jesmo naivni i nedorasli u stvarima partijskog pokoravanja i traženja nekog novog tate tek pošto smo se prethodnog rešili. Opustimo se onda i nastavimo sa pitanjima: dakle, kome danas opet smeta mesna samouprava? Zašto se o ovim izborima čuti? Zašto čak ni na FB stranicama novosadskih mesnih zajednica o ovim izborima ne možete pročitati ništa, a možete o tome kako je „Gradsko zelenilo“ počistio smeće oko kontejnera (sic!), kao da je to vest nad kojom neko treba da *meti* prst na čelo? Zašto ne možete da dobijete informaciju (uzgred, *javnju*) o tome koja je procedura za podnošenje kandidature, nego za tako nešto morate da šaljete zvanični dopis na koji onda čekate toliko dugo da bi izbori već prošli (da nisu obustavljeni)? Ko se to i zbog čega tako revnosno trudi da ukloni komentare građana sa već pomenutih FB stranica onih MZ koje ih uopšte i imaju? Čega se boje ti ljudi? A onda i pitanje svih pitanja: kada će prestati da se boje?

Poziv na učešće u mesnoj samoupravi

Udružite se

Zoran Gajić

Okačio sam poziv na izbore za mesne zajednice na stranicama nekih mesnih zajednica (Podbara, Jugovićevo, Liman), ali su ga administratori stranica uklonili čim su došli na posao i uključili svoje kompjutere. Ali ko su administratori? Da li su to članovi saveta koji volenterski obavljaju ovu funkciju, ili su to bili referenti koji rade u mesnim zajednicama i koje plaćamo na ime njihovog zaposlenja u gradskoj upravi?

Za one koji ne znaju, članovi saveta mesne zajednice su ljudi koji ne dobijaju nadoknadu za svoje učešće u radu saveta: mi smo ih doveli na to mesto čak i ako nismo izašli na izbore za mesne zajednice, a oni su najčešće zaposleni u nekom javnom ili državnom preduzeću zahvaljujući milosti onog ko ih je na to mesto poslao po partijskoj dužnosti i obećao napredovanje ako se pokažu, a ne

samo pretio otkazom ukoliko odbiju da se kandiduju. Da, oni su se kandidovali, ali je čitavu organizaciju njihove kandidature za izbore za mesne zajednice osmislio i izveo onaj koji upravlja njihovim životom, a to je partija. Srpska napredna stranka danas, a do juče je to bila Socijalistička partija Srbije. Dve najveće stranke u istoriji srpskog parlamentarizma i obe svesne značaja mesnih zajednica, što ih je, uz svo nasilje i monopol koji nad njim imaju, i učinilo moćnim organizacijama u kojima su i obični i poštteni građani uvučeni u veoma problematične i sumnjive relacije.

Sumnjam da su oni administratori stranica mesnih zajednica kojima upravljaju, jer je izglednije da i to za njih rade spomenuti referenti. To su pak ljudi koji rade u upravi i primaju platu za to što svakodnevno dežuraju u mesnim zajednicama. Dežurstva su prilično dinamična i teško da se u mesnim

zajednicama može dremati kao na kontrolno-propusnim stanicama u kasarnama za vreme vikenda. U mesne zajednice svraćaju ljudi koje poznajete, ali najverovatnije sa njima o tome niste nikada razgovarali. Obično muka vodi ljude u mesne zajednice, a i vi i oni na pitanje „Kako si?“ odgovarate „Dobro“ da ne biste morali da ispovedate svoje muke nekome koga to zapravo i ne interesuje, a onda ni da slušate ono što vas se ne tiče. Međutim kada se suočite sa problemima u svom stambenom okruženju – od stambene zajednice do kvarta u kome živite – obraćate se ili javnim službama ili odete do mesne zajednice na koju su vas iste te javne službe u najvećem broju slučajeva i uputile. To je trenutak kada se suočavate sa svojim mišljenjem o mesnim zajednicama i tada ste u prilici da preispitate vaše duboko uverenje da one ničemu ne služe i da je to što ste na njih upućeni od strane službe koja je odbila da momentalno preduzme ono što ste od nje tražili samo izgovor i prebacivanje odgovornosti na koje ste kao iskusan građanin ove zemlje već navikli.

Međutim, vi ipak odlazite do njih. Kada je čoveku nešto potreb-

Obično muka vodi ljude u mesne zajednice, a i vi i oni na pitanje „Kako si?“ odgovarate „Dobro“ da ne biste morali da ispovedate svoje muke nekome koga to zapravo i ne interesuje, a onda ni da slušate ono što vas se ne tiče

Foto: GKP

no, on počinje i da se nada. Tako se vraća vaša vera u moć mesnih zajednica i vi, uz zahtev koji nosite pred nju, pakujete i poverenje koje ste spremni da joj pružite. I to je u redu. Dočekuju vas tamo referenti, ljudi koji u njima rade, slušaju vas i daju vam određene instrukcije. Čak sve informacije koje su vam potrebne, uključujući i beznađe po pitanju vašeg problema jer su to takođe ljudi sa velikim građanskim iskustvom života i aktivnog učešća u društvu u kome živite. Ali ukoliko probate da svojim učešćem u njenom radu, u radu mesne zajednice, doprinesete i zatražite poštovanje prava koje vam je i njenim statutom zagarantovano, referent će se pretvoriti u člana saveta mesne zajednice i na svaki način pokušati da vas od toga odvрати jer je tada isključivo podanik vlasti koja se nad njim sprovodi i kojoj je izložen možda i više od vas. To je čovek, a čovek je takođe i žena kojoj je posao uništen vlašću i ona je, kao i njeni formalno i službeno prepostavljeni, u strahu od vlasti da se sada plaši i običnih članova saveta kojima svakodnevno pomažu i čiji posao uglavnom rade, jer su ovi najveći deo svog slobodnog vremena na drugim partijskim zadacima na koje ih šalje sistem koji je sve samo ne legitiman i transparentan. Strah od partije i njene moći spušta se iz uprave kojom ona dominira preko gradskog veća, skupštine i gradonačelnika, do ovih volontera i partijskih guštera,

Ucenjeni referent iznad sebe ima ucenjenog načelnika i mi se u mesnoj zajednici možemo sresti sa suštinom sistema koji i dalje govori o otvorenoj upravi i prodaje maglu i domaćoj i međunarodnoj javnosti

čija organizacijska karijera još nije ni počela, čim su tu gde jesu, a to je mesna zajednica o kojoj upravo oni imaju najgore mišljenje.

Referenti se dakle povlače i odbijaju da rade svoj posao, znajući da će i u tome imati podršku svojih prepostavljenih, a to su načelnici i zamenci načelnika uprava čiji je posao, pa samim tim i egzistencija, u rukama daleko opasnijih ljudi u partiji jer su ipak na odgovornim funkcijama i mestima sa kojih bi se svaka vlast mogla dovesti ako ne u red, a onda bar u granice zakona i ovlaštenja. Ucenjeni referent iznad sebe ima ucenjenog načelnika i mi se u mesnoj zajednici možemo sresti sa suštinom sistema koji i dalje govori o otvorenoj upravi i prodaje maglu i domaćoj i međunarodnoj javnosti.

Sve vam ovo pišem jer sam se u to lično uverio, i to tako što sam sa svojim prijateljima i saradnicima, organizovano i udruženo, radio na ovom problemu i pokušavao da izguram neke stvari kroz sistem i u tome nisam uspeo. Ni ja ni ljudi sa kojima sam to radio, a imamo organizaciju civilnog društva i resurse da u tome budemo uporniji od građana koji nemaju nikakvu i ničiju podršku. O tome smo pisali i o tome ćemo nastaviti da pišemo. Nastavićemo i da radimo. Međutim, sada je potrebno da nam se pridružite i vi koji nemate nikakvu organizaciju, kao i oni koji je imaju, ali misle da je i mesna samouprava prostor za njihovo delovanje i aktivno učešće u sopstvenom životu. Nećemo više

govoriti da je to naš politički i socijalni život, da je to naša građanska dužnost i angažman. U Srbiji je to sam život. Ljudi su egzistencijalno ugroženi i zavisni od vlasti i politike koja se nad njima sprovodi, tako da je sam život na stolu i o njemu govorimo nimalo patetično, odnosno uzvišeno. U problemu smo: nas više niko ne štiti. Policija je u službi vlasti i partije, sudovi su u njenoj službi, zdravlje je u njenim rukama, a posao od kog bismo mogli živeti zavisi isključivo od njene milosti i volje. To se da promeniti, ali je za to potrebno da se udružimo i organizujemo.

Zakonom i ustavom su propisani svi oblici i načini našeg neposrednog učešća u radu uprave, a uprava je ono što bi trebalo da nas zanima više od zakonodavne vlasti, na koju ne utičemo čim se završe izbori i skupština počne da donosi zakone koji će se nad nama sprovoditi. Međutim mi se nalazimo u sistemu u kojem se još uvek zakon sprovodi kroz upravu i mi možemo u njoj aktivno učestvovati i delovati. Mesne zajednice su naš ulaz u sistem. Nas kao stanovnika i građana, a ne kao partijskih i kriminalno organizovanih ljudi koji ulaze i izlaze iz sistema kako im se hoće i na mestima koja im se čine najpogodnijim. No, potrebno je da se na to odvažimo i da to pravo organizovano i udruženo ostvarimo. Jedan po jedan naići ćemo na opisanu situaciju i na isto tako nemoćne pojedince čije su egzistencije razlog da nam se suprotstave i da onda i sami pristanu na posao o kome svi pričaju kao o najvećem poduhvatu ove vlasti, a to je urušavanje institucija. Zato je potrebno da počnemo od izbora za mesne zajednice koji se za većinu mesnih zajednica u Novom Sadu održavaju iduće godine. Ovih dana je trebalo da se oni održe u četiri mesne zajednice i mi vidimo da ljudi o tome ne znaju ništa. Obaveštavanje javnosti nije u interesu ovakve vlasti i u tome učestvuju i mesne za-

Prema tome, poštovane komšije i građani, udružite se i organizujte. Sami nećete ništa uraditi niti je moguće sam izaći na kraj sa silama koje nas određuju i drže u pokornosti. Oni znaju šta je organizacija, kao što znaju i šta su mesne zajednice. Zašto bismo mi ostali neobavešteni?

jednice. Što je najgore, u ovoj zaveri ne učestvuju samo partijski saveti – ljudi koje je partija postavila na to mesto mobilizacijom svog članstva da oni budu delegirani i izabrani – već i uprava koja je zadužena za rad mesnih zajednica. Prećutnim pristankom na ucene kojima su izloženi zaposleni u njoj čitavo društvo je ugroženo i izloženo nasilju vlasti koja je zbog toga nelegitimna. Dakle nisu samo izbori izvor legitimnosti, već i način na koji se jedna uprava i vlast sprovodi.

Prema tome, poštovane komšije i građani, udružite se i organizujte. Sami nećete ništa uraditi niti je moguće sam izaći na kraj sa silama koje nas određuju i drže u pokornosti. Oni znaju šta je organizacija, kao što znaju i šta su mesne zajednice. Zašto bismo mi ostali neobavešteni?

Prva odbrana od poplava – mesna samouprava

Da je vrag odneo šalu uverili smo se toliko puta do sada, ali to nije garancija da se nećemo i dalje u to uveravati, i sve tako dok ne nestanemo. U igri iscrpljivanja između vlasti i ljudi prva je u *povlašćenom* položaju s obzira da resurse za sve borbe (pa i ovu koju kod nas bespoštedno vodi već tri decenije) crpi od istih tih ljudi po potrebi preobučениh u „narod“, „glasače“ ili već neku drugu grupaciju iz arsenala njenih beskraјnih deobnih mogućnosti. Ovoga puta je tema koju svaki put iznova otvaramo – a to je uzimanje učešća u mesnoj samoupravi od strane ljudi – izašla van okvira apstrakcija i onoga što čak i dobronamerni, ni ne sluteći da nas tako psuju i vredaju, nazivaju „civilnodruštvenim apstrakcijama“: nepostojanje mesne samouprave uskoro bi moglo da se obije ljudima o glavu i to tako što će, bez ikakvog otpora, vlast biti u stanju da sprovede svaki, pa čak i onaj najpogubniji, naum. Sve što poželi. Još konkretnije: postoji opasnost da ćemo uskoro svi postati svedocima izgradnje još jednog za grad pogubnog „javno-privatnog projekta od nacionalnog značaja“ koji kolokvijalno već zovemo *Novi Sad na vodi*.

Zato smo u ovom broju *Stanara* pažnju obratili na naselje koje će prvo biti na udaru ukoliko se sa izvođenjem ovog projekta krene, što ne znači da njegove posledice neće osetiti i ostali, bliži i udaljeniji, delovi grada kao što je sigurno da će – bude li izveden na ovaj način i sa ovakvim odnosom javnog i privatnog u kome se od javnog očekuje da daje i servisira, a od privatnog da ubire i zarađi – on osakatiti i ceo grad. Limanci i Telepčani su, dakle, prvi na udaru pa smo ovim drugima dali prostora da kažu i napišu koju o tome šta misle o delu grada u kom žive, kao i da se oglase o ovim urbanističkim pohodima koje vlast sprema na svoje građane u vrlo skorom roku. Isto tako, pisali smo i upoređivali dva iskustva – ono zagrebačko (tekstovima o njihovoj borbi protiv projekta *Zagreb-Menhetn*) i ovo naše na koje se spremamo, sa naglaskom na ulozi koju je u prvom *imala*, a u drugom bi *mogla da ima*, upravo – mesna (i lokalna) samouprava. Dakle, mesne zajednice.

Mesne zajednice našle su nam se u centru pažnje ne (samo) zato što se njima kao institucijama bavimo, nego i zbog toga što se za narednu godinu (negde na leto, jun ili jul mesec) spremaju izbori za većinu od njih 47 koliko ih Novi Sad broji, a kako će ovi biti sprovedeni imali smo prilike da naslutimo preko prvo najavljenih a onda ubrzo i (zbog pandemije) odloženih izbora za četiri među njima: „Bukovac“, „Podbaru“, „Salajku“ i „Stepanovićevo“. Na ovom pilot-uzorku jasno se ocrtava namera vlasti da ih jednostavno – prećuti. To ne bi bilo prvi put, ali bi moglo biti poslednji, s obzirom na već decenijama trasiranu tendenciju da se i ovaj nivo samouprave ljudi uvede u sistem vlasti i to one izbornoparlamentarne, a to ne znači ništa drugo nego da se na taj način ona i obesmisli. Zato i dalje pišemo o odnosu *vlasti* (države) i *moći* (ljudi), jer na tom temeljnoj razlici počiva i sav naš trud da ovu sredinu, jedinu koju imamo, učinimo održivom s obzirom na to da se održivost ne odnosi samo na ekonomiju, pa čak ni ekologiju: ona se tiče života čoveka u njegovoj celosti. Ona je *političko pitanje* po sebi, jer zelenilo jednog drveta ne ide bez čoveka koji će to drvo održavati, a da bi se jedno drvo zalilo, mora da postoji i volja da se to uradi, a onda i način da se to sprovede u delo – i to bez beskonačnih posredovanja koja su danas postala samima sebi svrha.

Uredništvo biltena

FOTO: Vojin Ivkov

BILTEN STANAR

Novina Inicijative za lokalnu samoupravu
Broj 10, godina izdanja: 2020.

IZDAVAČ:
Grupa za konceptualnu politiku
Pariske komune 42, Novi Sad
tel: +381 (0)21 6333 013
mail: konceptualnapolitika@gmail.com
web: www.gkp.org.rs
www.inicijativa-samouprava.rs

CIP – Katalogizacija
Biblioteka Matice Srpske, Novi Sad
ISSN 2406-1530
COBISS.SR-ID 291479559

UREDNIK BILTENA:
Savo Romčević

OVOM BROJU BILTENA STANAR doprineli su:

Bojana Bodroža, Branka Ćurčić, Zoran Gajić, Aleksandar Lazarević, Dimitrije Kaorin, Željko Popović, Savo Romčević, Nedim Sejdinović, Slobodan Stošić i Dalibor Stupar

Prevod na mađarski:
Zlatko Magdalenić

GRAFIČKO OBLIKOVANJE:
Nikolina Sivacki (Centrobiro)

FOTOGRAFIJE:
Vojin Ivkov, GKP

ŠTAMPA:
Forum/Magyar Szo, Novi Sad

TIRAŽ: 11.000

Bilten STANAR se publikuje u okviru projekta **Lokalne politike i urbana samouprava i Inicijative za lokalnu samoupravu** koji su posvećeni motivisanju građana za uključivanje u procese upravljanja, odlučivanja i udruživanja u lokalnim i mesnim zajednicama.

Projekat Bilten STANAR realizuje **Grupa za konceptualnu politiku** iz Novog Sada, uz podršku **Fondacije za otvoreno društvo, Srbija** i u saradnji sa **Fondacijom Hajnrih Bel – predstavništvo Beograd**.

FOND ZA OTVORENO DRUŠTVO, SRBIJA
FUND FOR AN OPEN SOCIETY, SERBIA

HEINRICH BÖLL STIFTUNG
BEOGRAD

Šta je danas za nas Novosađane – bili mi urođenici ili dođoši – Telep?

Posljednja stanica – Telep

Savo Romčević i Željko Popović

Na razmeđu identitetskih oluja započetih devedesetih godina nominalno prošlog vijeka (koji, suštinski, nikako da *mine*) i ovih najnovijih investitorsko-urbanističkih uragana u čijoj se zjenici nalazimo posljednjih nekoliko godina, kao da je svaki smisao izgubilo određivanje ovog naselja kao „mađarskog“, iako bi njegovo ime tako nešto moglo sugerisati. Struktura naselja promijenjena je po svim njegovim karakteristikama, od demografskih i kulturoloških pa sve do onih koji se očiglednije daju iščitati „golim okom“: naselje se sve više *urbanizira* (što je izraz koji se već oteo kontroli s obzirom da se kod nas pod njim potura tiskanje što većeg broja stanovnika na metar kvadratni raspoloživih površina, bez vođenja računa o tome *kako* će poslije ti ljudi živjeti). Devedesete su, po našem snažnom uvjerenju, kumovale ovom slomu grada (i gradova), pa nije ni čudo što je i Telep promijenjen onako kako su se mijenjala i druga naselja, gradovi i predjeli, samo što se to u uslovima zvaničnog ne-rata dešavalo nekako u tišini. Još samo najbliži članovi porodica znaju razmjere egzodusa telepskih Mađara koji su u uslovima suštinskog ne-mira morali potražiti sigurnost „preko rijeke“. Danas Telep većinski naseljava većinski narod, što je posljedica tranzicije radnih naroda (i narodnosti) SFR Jugoslavije u poratne većinske i manjinske narode, nakote, plemena i klanove, tako da se lûk po kome se ovo naselje kretalo od vremena kada se zvalo Sent Marton i Daranji (Darányi-telep), preko kratkog perioda postojanja pod imenom Adamovićevo naselje, pa sve do najnovijeg „povratka u novovizantijsku prošlost“ u kojoj će njegovo ime možda ostati tek prazan skup, samo prividno može smatrati paradoksalnim. Čak i to što tekst o Telepu piše neki Slavonac na iskvarenoj varijanti jezika koji interno i intimno naziva „kroatiziranom varijantom srpskohrvatskog jezika“, a čitat će ga (na našem sajtu i u prevodu) ostaci „Atilinog naroda“ koji još uvijek na Telepu žive, perverzni je dokaz da istorija ne haje puno za logiku onih koji joj – svojim mesom i kostima – daju materijal za takve i slične „nakaradne konstrukcije“.

No, da ne bismo potonuli suviše u ove „identitarije“, red bi bio da o Telepu nastavimo da se pitamo u na način kako smo to radili i do sada: Šta je, dakle, to što, sasvim smo sigurni, očekuje Telep u narednom periodu bez obzira na njegove specifičnosti koje ga istorijsko-kulturološki izdvajaju od ostalih gradskih naselja ili četvrti i šta je to što bi njegovi stanovnici mogli da urade ne bi li izbjegli sudbinu „pustinja desocijalizacije“ koja je već progutala mnoge dijelove ovog grada? Jer, niti je Telep jedino naselje u kom dominira individualni način stanovanja (tu su, pored još i Klisa, Sajlovo, kao i još uvijek značajni dijelovi Podba-

FOTO: Vojin Ivkov

re, Salajke, a onda i Adice...), niti je specifičan po tome što mu se omča kolektivne gradnje u najboljem duhu novosadskog investitorskog urbanizma sve brže steže oko vrata. Isto tako, ne djeluje ni najmanje izvjesno da će se ovaj dio grada (kao što to nije bio slučaj ni sa, u tom smislu, danas već „pokojnima“ Starom Detelinom ili Grbavicom) uspjeti izboriti za minimum onih uslova koje smo još nekoć smatrali sadržinom sintagme „grad po mjeri čovjeka“. Pa po čemu je to onda Telep specifičan i šta je to što ga izdvaja do te mjere da je o njemu potrebno pisati? Ni po čemu. Ili, da budemo precizniji – specifičan je samo po tome što se na Telepu *još uvijek* u potpunosti *nije desilo* ono što se u drugim dijelovima grada može smatrati gotovom pričom. Dakle, specifičan je po tome što se na Telepu nešto još uvijek *može učiniti*. Pod uslovom da za to postoji dovoljno volje i odlučnosti njegovih žitelja.

Pritisnut „ekspanzionističkim pretenzijama“ Limana koji se, ako je suditi prema pojedinim agencijama za nekretnine, neke dijelove Telepa već naziva Limanom V, VI, pa čak i VII (jer biti Limancem ipak je više *seksi* od

Šta je, dakle, to što, sasvim smo sigurni, očekuje Telep u narednom periodu bez obzira na njegove specifičnosti koje ga istorijsko-kulturološki izdvajaju od ostalih gradskih naselja ili četvrti i šta je to što bi njegovi stanovnici mogli da urade ne bi li izbjegli sudbinu „pustinja desocijalizacije“ koja je već progutala mnoge dijelove ovog grada?

toga da se bude Telepčanin, a ovaj nominalizam ima svoj srazmjerni izraz i u većoj cijeni *kvadrata*, što je u ovoj priči, ipak, krucijalno), kao i „sjenkom na plućima“ grada koja se eufemistički i umilno naziva NSH2O, djeluje kao da Telepu ne preostaje ništa drugo nego da potpiše bezuslovnu kapitulaciju i da sve svoje kvalitete kao dijela grada i mjesta (još uvijek) pristojnog za život, utopi u jednoličnost urbanizma i gradnje čiji je glavni moto „za kvadrat više“. Odlučujući zaokret moguć je samo ako se tome suprotstave ljudi okupljeni u jednu pomalo zaboravljenu formu zajedništva koju smo nekada znali zvati „komšilukom“. Kako danas stojimo sa tom potisnutom i pomalo zaboravljenom kategorijom? Kakvi se odnosi izgrađuju između ljudi koji se bez ikakvog kriterijuma (sem onog koji se mjeri dubinom džepa) danas naseljavaju po raznim „telepskim dolinama“ i četvorkatnim zgradicama koje vidimo da niču sada već na svakom koraku (posebno na Južnom Telepu i na potezu od Telepa ka Adicama, uz sam nasip i oko njega)? Tko su ljudi koji se tu doseljavaju, drže li cvijeće na terasama i zovu li jedni druge na kafu ili u po-

moć kada im pukne kakva cijev? Da li otvaraju vrata jedni drugima ili se samo utišaju kada čuju zvono? Hoće li ikada jedni sa drugima na pecanje ili u šetnju na uz obližnji Dunav? Šta je, dakle, sa ljudima na Telepu i šta danas znači biti Telepčanin, pitanje je koje postavljamo na prvom mjestu politički, ako politici dozvolimo da bude shvaćena kao *djelatnost slobodnih ljudi u njihovom nastojanju da se samoorganiziraju i povežu* i da onda, tako povezani, određuju šta su prioriteti koji moraju da se riješe kako ne bi dočekali da se o svakom segmentu njihovog života odlučuje „odozgo“ potpuno proizvoljno i voluntaristički.

Dakle, odgovor na plimu desocijalizacije i destrukcije ne može da bude ni identitetski, ni samo kulturološki, ali ni urbanističko-institucionalni, pošto živimo u uslovima privrede koja je organizirana tajkunsko-mafijski. On, kako već rekosmo, mora da bude *politički*, ako politiku mislimo kao upravo opisanu aktivnost slobodnih pojedinaca okupljenih oko nekog zajedničkog cilja. Onih prokazanih i pomalo zaboravljenih *Ljudi*.

Ima li ovakvih ljudi spremnih da se povežu pitanje je na koje nemamo odgovor, niti želimo da ga prejdudiciramo kako ne bismo upali u zamku prorokovanja ili socijalne ontologizacije, kao što se to desilo mnogima prije nas a vidimo da se dešava i danas, posebno među onima koji su na sceni i kojima su usta ponovo puna „masa“, „klasa“ i „radnog naroda“. Ono što svakako možemo jeste da to pitanje postavimo i mi to stalno iznova radimo i uradit ćemo to ponovo na jedan konkretan način: uskoro (otprilike na ljeto 2021. godine, u junu ili julu) će na području Novog Sada biti raspisani redovni izbori za mjesnu samoupravu, za popularne *mjesne zajednice* kojih u cijelom gradu ima ukupno četrdeset i sedam, a na samom Telepu tri. Ukoliko ima ljudi, onda su ovi izbori (koji nisu izbori za *vlast* – vidi o tome tekst PSST!... na naslovnoj strani) pravo mjesto (i vrijeme) da se oni okupe i da na njima odluče i o tome da li će sutra na Telepu još uvijek biti i komšijā. A to da li će tu biti komšijā uticat će i na činjenicu da li će uopće i biti Telepa ili će se on *sliti* u neku od „Najnovijih Detelinara“ ili „Limana *n*“, što je tendencija koja prijeti da pregazi i Adice, pa i dalje: Vetrnik i Futog. Kažu da je samooplođujućem Kapitalu samo nebo granica.

Ali, isto tako kažu da ima i života prije smrti. Pa bujrum!

FOTO: Vojin Ivkov

Svi argumenti su na našoj strani, a na njihovoj su – novac i moć

Živeti na Telepu pod senkom „Novog Sada na vodi“

Nedim Sejdinović

D rugar i ja, poput mnogih drugih novosadskih podstanara – a svet se deli na stanodavce i podstanare, pisao je još onomad Krleža – do polovine dvehiljaditih živeli smo manje-više u svim delovima grada. Cene stanova i, generalno, ponuda birali su životnu lokaciju, a ne nekakav naš afinitet. Jedino nam je Telep izmicao, a iskreno govoreći, nije nas ni privlačio – delovao je kao selo iz kojeg ćete morati kilometrima pešačiti ili se gradskim autobusom voziti, da biste dohvatili udobnosti urbanog življenja. Osim toga, niko vam nije, onako usput, mogao svratiti na „fildžan kafe“, kao što to biva kada živite u širem centru. Ipak, te 2004. godine doselismo se na Telep, i to na čuveni Južni Telep, onaj deo naselja koji se naslanja na dunavski rukavac Šodroš i Liman 4. Opet su cene i ponuda odigrale svoju ulogu. Iako se i tada govorilo da se na području oko naše „favele“ planira izgradnja nekakvog Limana 5, sve je to delovalo, samo pre petnaest godina, kao daleka budućnost.

A za ovih petnaestak godina, malo-pomalo mnogo se toga izmenilo. Kičmenu ulicu Južnog Telepa, Heroja Pinkija, sada je teže preći nego Bulevar oslobođenja, a samo pre deceniju su se njome kretali tek retki automobili, jezdeći ka „Dolini lopova“. Danas Pinkijevom ulicom kola, bez obzira na ležeće policajce, jure kao da je u pitanju brza saobraćajnica, a neretko na putu možete videti zgaženu mačku koja nije uspeła da umakne brzim točkovima i čiju će smrt oplakati neko dete koje je uz nju odrastalo. Nikao je nedaleko, u međuvremenu, i Somborski bulevar (sada Bulevar patrijarha Pavla), ali i veliki broj zgrada, raštrkanih po malim južnotelepским ulicama. Prema regulacionom planu, ovde su se donedavno mogle zidati zgrade od maksimalno dva sprata, ali pošto živimo u vremenu koje se temelji na krilaticama „uzmi pare dok možeš“ i „iskoristi svaki kvadrat“, Regulacioni plan je izmenjen i sada je moguće graditi i višespratnice. I pre izmene plana pojedini investitori-preduzimači su gradili visoke zgrade, kažu da je za dozvolu valjalo prikupiti nešto novca u koverte i podeliti ih „tamo gde treba“. Kako bilo, Južni Telep polako, ali neumitno, doživljava sudbinu Grbavice i nove Detelinare, a tu gradnju naravno ne prati nova infrastruktura. Šetajući se malim ulicama Telepa, ponekad vam se čini da se krećete po džinovskoj auto-pijaci, vodi je slab pritisak, oseća se miris kanalizacije... Za razliku od Grba-

vice i Detelinare, ovaj deo Telepa koji se naslanja na dunavski rukavac ima užasan problem sa kumulacijom podzemnih voda, pa s vremena na vreme, tu i tamo možete zametiti pojavu malih močvara, u zavisnosti od kiša ili vodostaja Dunava. Ali ko o tome brine? Niko baš.

Još uvek, međutim, Telep ima svoj seoski šmek, na koji se čovek navikne i počne u njemu da uživa. Još uvek pozdraviš skoro svakog prolaznika, a sa mnogim od njih staneš i razmeniš koju reč, o vremenu ili o – sada – dosadnoj pandemiji. Još uvek se možeš iz lokalne prodavnice vratiti sa punim kesama premda si zaboravio novčanik – obećao si da ćeš doći za koji sat da doneseš novac. Još uvek komšije čak iz četvrte ulice znaju i tvoje i ime tvoga psa. I još uvek, na samo par stotina koraka od tvog stana nalazi se jedan od najlepših delova, dragulj našeg grada – dunavski rukavac Šodroš, jezero sa svojim ribolovcima, patkama, labudovima, pticama, drvećem i čudnim rastinjem. Na Šodroš se ide, u proseku, jednom dnevno, šeta se i uživa u blistavom pogledu kojeg „ovekovečuju“ njegovi ljubitelji na istoimenoj fejbuk-stranici. Veliki deo ptica i biljnih vrsta na Šodrošu predstavljaju zaštićene ili strogo zaštićene vrste, a ovaj potez se naziva i – „ekološkim koridorom“. Neki ga zovu i „pluća grada“.

Mnogim Južnotelepčanima blizina Šodroša kreirala je život: u dvorištima možete videti na cigle poslagane drvene čamce koje se s proleća spuštaju u vodu ili ribolovačke mreže zakačene za ragastov. Kada krenete na Šodroš, sretnete pokojeg ribolovca koji vas veselo pozdravlja noseći u mreži par ulovljenih „manjova“. Kada je lepo vreme, na Šodrošu neki pecaju, neki šetaju kućne ljubimce, neki sede na čebetu u grupama i nešto se domundavaju, a neki usamljenici bulje u vodu, očekujući od nje odgovore na neka teška pitanja. Naravno, ima tu s vremena na vreme i onih koji se probiju automobilom do obale i pušte glasnu novokomponovanu muziku, uz roštiljanje. Šodroš je istovremeno i veliko bogatstvo i najstrože čuvana tajna za one koji nisu odrasli u Novom Sadu ili nisu Telepčani. Ovakvo prirodno bogatstvo u normalnoj državi bi bilo sačuvano za neka buduća pokolenja, uz eventualno male intervencije na restauraciji, kao što je postavljanje boljeg osvetljenja i klupi za sedenje.

Ali, kako rekosmo, živimo u vremenu kada novac određuje sve. Nekome je palo, šetajući se ovuda, verovatno na društvu kakvog političara, da se na Šodrošu i okolini može zaraditi ogromna lova. Smislio je taj neko da se nasip/dolma pomeri 500 metara u dubinu Dunava i da se tako

na tom prostoru stvori više od 150 hektara građevinskog zemljišta. Ispalirao je taj neko da se na potezu Brodogradilište-Šodroš-Kamenička ada izgradi gigantsko naselje, stambeno-poslovni kompleks koji će vredeti – prema različitim procenama – od jedne pa čak do tri milijarde evra, i koji će u džepove raznoraznih „stejkholdera“ strpati novac koji će biti dovoljan za njihovih narednih pet generacija. Projekat je dobio ime – Novi Sad na vodi. Znaju građani Telepa već dugo za te planove, ali iako ogorčeni, donedavno su samo slegali ramenima verujući da je nemoguće suprotstaviti se višeglavoj aždaji, sastavljenoj od moćnih investitora, ogromnog novca i velikih političkih igrača.

Šodroš je prirodno bogatstvo koje bi u normalnoj državi bilo sačuvano za neka buduća pokolenja, uz eventualno male intervencije na restauraciji, kao što je postavljanje boljeg osvetljenja i klupi za sedenje

A koliko one koji će na ovom projektu, ukoliko bude realizovan, zaraditi milione evra brine emotivni odnos Telepčana i Novosađana prema Šodrošu? Koliko i i glad u nekoj dalekoj afričkoj državi. Ne brinu njih ni mnogo, mnogo ozbiljnije stvari. Ne brine ih to što su stručnjaci iz JVP „Voda Vojvodine“ i Instituta za vodoprivrednu „Jaroslav Černi“ više puta dali negativno mišljenje na projekat „Novi Sad na vodi“, jer on „ne zadovoljava hidrološke uslove“. Laički rečeno, pomeranje nasipa – kažu stručnjaci – može da napravi ozbiljnu nevolju, plavljenje ne samo Telepa nego i Begeča, Futoga, Veternika i Adica. On može da napravi i probleme nizvodno od Dunava. Dobra vest je da su stručnjaci imali hrabrosti da kažu NE suludim tajkunsko-političkim planovima, ali je loša vest da ovim potonjim ne pada na pamet da od tih planova odustanu. Zbog toga su nedavno smenili „neposlušnog“ direktora „Voda

Na Telepu se još uvek možeš iz lokalne prodavnice vratiti sa punim kesama premda si zaboravio novčanik – obećao si da ćeš doći za koji sat da doneseš novac. Još uvek komšije čak iz četvrte ulice znaju i tvoje i ime tvoga psa

Vojvodina“ Slavka Vrndžića i na njegovo mesto postavili u najmanju ruku kontroverznog Srđana Kruževića, ekonomistu koji ima zadatak da ubedi hidrologe da promene svoje mišljenje.

Ne drže političari na vlasti i investitori ni najmanje do toga što im stručna javnost spočitava da ovaj projekat izvođe bez raspisivanja međunarodnog konkursa na kojem bi se iskristalisale ideje kako bi ovo područje moglo u budućnosti da izgleda. Ne interesuju ih ni zahtevi grupa građana da se o svemu ovome prvo obavi javna rasprava, uz tvrdnju da Novosađani imaju pravo na grad i pravo da odlučuju kako će on izgledati. Ne interesuje ih ni to što će ovaj projekat predstavljati svojevrсни ekocid – uništavanje zaštićenih i strogo zaštićenih biljnih i životinjskih vrsta. Ne mare ni za to što je Dunav međunarodno visokozaštićena reka i što ovakvi zahvati mogu da izazovu negativnu reakciju podunavskih zemalja, Dunavske komisije, Dunavskog biroa ili Internacionalne komisije za zaštitu Dunava. Hoće oni da stvore novi grad, koji će biti spomenik našeg vremena i u kojem će živeti i raditi nova klasa bogataša.

Ali, građani Telepa nisu više tako malodušni. Ne veruju doduše da će borba protiv „Novog Sada na vodi“ odneti pobeđu, znaju dobro iz iskustva da uvek pobeđe oni koji imaju političku moć i novac. Ali, sada bar imaju neku nadu. Kada popiju, kažu da će telima braniti Šodroš.

Razlog za povratak nade su upravo građanske inicijative protiv ovog somnabulnog projekta. Jedna od njih je ona koja deluje pod imenom „Vidi, gari, ne može!“, a koja je praktično nastala na tribini koju su u septembru na potencijalnom „mestu zločina“, na Šodrošu, organizovali mala telepska organizacija Centar za održive zajednice i pokret Novi optimizam. Na tribini je, procenjuje se, bilo 500-tinak ljudi, ali medijski odjek je bio mnogo veći. Potpisnik ovih redova je postao praktično „selebriti“ u svom „selu“, jer je bio moderator i jedan od organizatora rasprave, a komšije ga pozdravljaju uz reči podrške i ponudu da se i oni uključe u borbu protiv čudovišta koje će im oduzeti „Sociku“ i ugroziti imovinu.

Inicijativu „Vidi, gari, ne može“ čine nevladine organizacije, javne ličnosti i opozicione političke stranke, i one su štampale novine u 30.000 primeraka koje su podelili Novosađanima, obaveštavajući ih o svim kontroverzama ovog projekta. Svakodnevno se skupljaju potpisi protiv „Novog Sada na vodi“, a do sada ih je prikupljeno bezmalo 10.000. Organizovana je i izložba fotografija Šodroša u centru grada, potom izložba šodroških akvarela čuvenog novosadskog, sada pokojnog novinara Lasla Tota. Bilo je tu i još nekih, drugih akcija. Nezavisno od ove inicijative, desetak novosadskih nevladinih organizacija je o projektu „Novi Sad na vodi“ obavestilo međunarodne organizacije za zaštitu Dunava i ambasade podunavskih zemalja u Beogradu.

Da li će ova inicijativa uspeti, da li će postaviti investitorsko-političkog džina u nameri da ostvari svoje interese? Najverovatnije neće, ali možda i hoće. A u tom „ali“ i u tom „možda“ se krije naše dostojanstvo i nada da ćemo nekada ipak od ove države napraviti nešto što je po meri građana.

Minden érv mellettünk áll, a pénz és a hatalom pedig az övék

Telepen élni az „Újvidék a vízen” projekt árnyékában

Nedim Sejdinović

Barátom és én, mint sok más újvidéki lakásbérlő – mert a világ lakástulajdonosokra és lakásbérlőkre megosztva van, ahogy Krleža egykor írta – 2000-es évek közepéig a város sok pontján éltünk. Az élet helyet nem kívánságaink határozták meg, hanem a lakások ára és kínálata. Telep nem vonzott minket mert úgy tűnt, őszintén szólva, hogy ez egy falu, amelyből kilométereket kell megtenni vagy hosszú ideig busszal utazni csak hogy a városba eljussunk. Ráadásul senki sem áll meg kávézni, ahogy ez a város központjában szokás. 2004-ben azonban Telep déli részére költöztünk, arra a részre amely Šodroš-ra, a Duna mellékfolyójára, és Liman 4-re támaszkodik. Ismét szerepet játszott a lakások ára és kínálata. Még akkor szo volt valamilyen Liman 5 építése, de ez távoli jövőnek tűnt.

Az elmúlt tizenöt évben azonban sok minden megváltozott. A déli Telep főutcáját, Heroj Pinki utcát, most nehezebb átjárni mint Bu-levar Oslobođenja-t, bár csak tíz évvel ezelőtt csak néhány autó mozgott ezen az utcán. Ma az autók Heroj Pinki utcán, „fekvő rendőröktől” függetlenül, úgy futnak, mintha gyors út lenne, és nem ritka, hogy letaposott macskát lehet látni, aki nem tudott kerekektől elmenekülni és akinek a halálát valamilyen gyerek fogja meggyászolni. Időközben megjelent a Zombori körút is, amelyet ma Patrijarh Pavle sugárútnak hívnak, valamint számos épület szétszórva a déli Telep kis utcáin. Egészen a közelmúltig a Szabályozási Terv szerint legfelyebb kétemeletes épületeket lehetett építeni, de a Szabályozási Tervet úgy módosították hogy most többszintes épületeket is lehet építeni. És mindezt annak érdekében hogy minél több pénzt keressenek és minden egyes négyzetet felszámoljanak. Szabályozási Terv módosítása előtt is néhány befektető többszintes épületeket épített, azt mondván, hogy ehhez csak egy kis plusz pénzre van szükség. Ilyen építkezést, persze, nem kíséri infrastruktúra, ezért a Telep déli része lassan de elkerülhetetlenül átéli Grbavica és Új Detelinara sorsát. A Telep kis utcáin sétálva néha úgy tűnik

hogy egy óriási autopiacon vagyunk, a nyomás gyenge, a szennyvíz illatát lehet érezni ... Grbavica és Detelinarával ellentétben pedig, Telep ezen részének rettenetes problémája van a talajvízzel, ezért időről időre, az esőtől vagy a Duna vízszintjétől függően, néhol kis mocsarak láthatók. De kit érdekel? Igazán senkit.

Ennek ellenére Telepnek még mindig megvan a falusi varázsa, amelyhez az ember hozzászokik és élvezni kezdi. Még mindig köszönsz szinte minden járókelőt és néhányukkal megállsz és szót váltasz az időjárásról vagy, most már unalmas, világjárványról. Az ember még mindig tele táskával térhet vissza a helyi üzletből. Annak ellenére hogy elfelejtette a pénztárcáját, mert megígérte hogy egy pár óra múlva visszajön és elhozza a pénzt. A negyedik utcából érkező szomszédok még mindig tudják a te és a kutyád nevét is. És végül, csak néhány száz méterre a te lakásodtól, a város egyik legszebb része, igazi gyöngyszem, nyugszik – Šodroš, egy tó saját halászkokkal, kacsákkal, hattyúkkal, madarakkal, fákkal és furcsa növényzettel. Naponta az ember, átlagosan, egyszer megy Šodroš-ra, sétálni és élvezni a káprázatos kilátást, amelyet az azonos nevű Facebook oldalon lehet megörökíteni. A madarak és a növényfajok nagy része védett vagy szigorúan védett fajokhoz tartozik és ezért Šodroš-t különleges ökológiai rendszerként tekintik, míg egyesek a „város tüdejének” is nevezik.

Šodroš közelsége sok dél-telepi lakós életét alakította: az udvarokon téglákra rakott fahajókat láthatunk, amelyek tavasszal leereszkednek a vízbe, vagy ragasztovhoz rögzített halászhálókat. Amikor Šodroš-ra indul az ember, halászkokkal találkozhat, akik vidáman köszöntenek, miközben néhány kifogott halat visznek a hálóba. Ha jó az idő, van, aki horgászik, van, aki kutyát sétáltatja, van, aki takarón ül és másokkal beszélget, van, aki a vízre bámul és nehéz kérdésekre vár választ. Időről időre, persze, olyanok is megjelennek akik hangos, újonnan komponált zenével hajtják autójukat a partra és ott grilleznek. Šodroš nagy kincs és, ugyanakkor legszigorúban őrzött titok mindazok számára, akik nem Újvidéken vagy Telepen nőttek fel. Ilyen természeti gazdagság berendezett államban megma-

radna a jövő generációi számára, természetesen a szükséges helyreállításokkal, például jobb világítás és padok felszerelésével.

De, mint mondtuk, olyan időben élünk, amikor a pénz mindent meghatároz. Valószínűleg valakinek eszébe jutott, politikusok társágában sétálva, hogy itt rengeteg pénzt lehet keresni. És éppen ez a valaki úgy döntött, hogy a töltést 500 méterre a Duna mélyébe költözteti és így több mint 150 hektár építési területet hoz létre. Ez a valaki azt is kitervezte hogy a Hajógyár-Šodroš- Kamenička Ada szakaszon óriási települést építeni fog, egy lakó-és üzleti komplexumot amely, becslések szerint, egy és három milliárd euró között értékű lesz, és amely elegendő pénzt fog tenni a különböző „részvényesek” zsebébe. Ezt a projektet „Újvidék a vízen” nevezték. A Telep polgárai már régóta tudtak ezekről a tervekről, de egészen a közelmúltig csak megvonták a vállukat és úgy

Sikerül-e ezzel a kezdeményezéssel megakadályozni a politikai-befektetési óriás érdekeinek érvényesülését? Nagy valószínűséggel nem, de talán mégis. És ebben „de” és ebben „talán” rejlik a méltóságunk és reményünk, hogy egyszer majd olyasvalamivé tesszük az országot, amely a polgárokhoz igazodik

gondolták, hogy nem tudnak ellenállni az erőteljes befektetőkből, hatalmas pénzből és nagy politikai szereplőkből álló többfejű sárkánynak.

És mennyit aggódnak azok, akik milliókat fognak keresni ebből a projektből, ha megvalósul, az újvidéki polgárok és különösen Telep lakoi reakciója miatt? Mint az éhínségért valamilyen távoli afrikai országban. Az sem érdekli őket hogy a „Vode Vojvodine” állami vállalat és a „Jaroslav Černi” Intézet szakértői többször is negatív véleményt adtak erről a projektről, mert nem felel meg az alapvető hidrológiai feltételeknek. Szakemberek szerint, a töltés elmozdítása nagy problémákat fog okozni nemcsak Telep, Adice, Veternik, Futog és Begeč területén, hanem a Duna egész folyamán. Jó hír az hogy szakértőknek bátorságuk volt nemet mondani az ilyen tervekre, de rossz hír az hogy a politikusoknak és iparmágnásoknak nem jut eszükhbe lemondani az ilyen tervekről. Ezért a közelmúltban leváltották „Vode Vojvodine” „engedetlen” igazgatóját Slavko Vrندžicet, és helyére Srđan Kružević-t nevezték ki, ekonomistát akinek egyetlen feladata hogy meggyőzze a szakértőket véleményük megváltoztatásáról.

A hatalmon lévő politikusok és befektetők nem figyelnek arra hogy a szakmai közvélemény kritizálja őket azért mert az említett projektet úgy hajtsák végre, hogy nem hirdettek meg nemzetközi versenyt, amelyben ötletek születtek volna arról hogyan nézhet ki ez a terület a jövőben. Nem érdeklik őket az állampolgárok csoportjainak azon kérései, hogy először mindenről nyilvános vitát folytassanak, ahogy az sem hogy ez a projekt elpusztítja a védett és szigorúan védett növény-és állatfajokat. Nem veszik figyelembe azt a tényt sem, hogy a Duna fokozottan védett nemzetközi folyó, és hogy ilyen beavatkozások negatív reakciókat válhatnak ki a Duna országai, a Duna Bizottság, a Duna Iroda vagy a Duna védelmével foglalkozo Nemzetközi Bizottság részéről. Új várost akarnak létrehozni, egy olyan várost ahol a gazdag emberek új ostálya fog élni és dolgozni.

De Telep polgárai most már nem annyira elcsüggedtek. Nem hiszik hogy nyerni tudnak azok ellen akiknek pénzük és hatalmuk van, de legalláb reménykednek. Amikor még egy kicsit isznak, azt mondják, hogy saját testükkel megvédik Šodroš-t.

A remény visszatérésének legfőbb oka a polgárok csoportjainak kezdeményezése a projekt ellen. Az egyik ilyen kezdeményezés, amelynek a neve „Nézd barátom, nem lehet”, egy fórumon merült fel, amelyet, esetleges „büncselekmény” helyszínén, a Fenntartható Közösségek Központja és az Új Optimizmus mozgalom szervezett szeptemberben. Becslések szerint, körülbelül 500 ember volt a tribünön, de a médiában a viszhang sokkal nagyobb volt. E sorok aláírója gyakorlatilag „hiressége” vált „faluban” mert ő volt a vita moderátora és egyik szervezője. A szomszédok támogató szavakkal és felajánlással fogadják, hogy ők is vegyenek részt a „szörnyek” elleni harcban.

A kezdeményezést „Nézd barátom, nem lehet” civil szervezetek, közéleti személyiségek és ellenzéki politikai pártok alkotják. Sőt, 30000 példányban nyomtatták újságot, hogy tájékoztassák az újvidéki lakosokat a projektről. Az „Újvidék a vízen” projekt ellen naponta gyűjtenek aláírásokat és eddig csaknem 10000 gyűlt össze. A város központjában Šodroš fényképeiből kiállítást rendeztek, majd a híres újvidéki újságíró, elhunyt, Tot László akvarelljeiből álló kiállítást, és néhány egyéb akció is volt. Ettől a kezdeményezéstől függetlenül, egy tucat újvidéki civil szervezet tájékoztatta a Duna védelmét szolgáló nemzetközi szervezeteket, valamint a dunai országok nagykövetségeit az „Újvidék a vízen” projektről.

Sikerül-e ezzel a kezdeményezéssel megakadályozni a politikai-befektetési óriás érdekeinek érvényesülését? Nagy valószínűséggel nem, de talán mégis. És ebben „de” és ebben „talán” rejlik a méltóságunk és reményünk, hogy egyszer majd olyasvalamivé tesszük az országot, amely a polgárokhoz igazodik.

szerbről magyarra Zlatko Magdalenic fordította

FOTO: Vojin Ivkov

Intervju sa Aleksandrom Lazarevićem

Telep bez zelenila

Urbanizaciju koja se poslednjih petnaest godina odvija na Telepu odlikuje promena iz zona jednorodnog stanovanja (tj. kuća) u zone višerodnog stanovanja (tj. zgrade), koja kao posledicu ima povećanja gustine naseljenosti

FOTO: Vojin Ivkov

Razgovarala: Bojana Bodroža

Ovakva transformacija Telepa nedovoljno je praćena javnim urbanim sadržajima koji će njegovim stanovnicima omogućiti kvalitetan život. Jedan od većih problema ovog dela grada predstavlja i nedostatak zelenih površina.

Podaci iz *Studije zelenih i rekreativnih površina u cilju izrade revizije generalnog plana Novog Sada* Poljoprivrednog fakulteta Univerziteta u Novom Sadu pokazuju da se u periodu između 2004. i 2009. količina zelenila u Novom Sadu smanjila. Iako ne postoje egzaktni podaci za period intenzivne urbanizacije koji je usledio narednih deset godina, opšti je utisak da se ovaj proces samo nastavio. Legitimno je postaviti pitanje koliko zelenih površina je dovoljno?

Količina zelenila se često izražava u broju kvadratnih metara zelenila po glavi stanovnika (m²/st), a kao normativ se uzima podatak da jedan hektar šume u toku dana upotrebi količinu ugljen-dioksida koji disanjem izbacila oko 200 ljudi. To znači da je po čoveku potrebno oko 50m² zelenila, dok je evropski normativ za *urbane sredine* 20 m²/st.

Evropski šampion definitivno je Beč koji ima oko 49,6% gradske površine pod zelenilom, odnosno oko 120 m² po stanovniku. London se diči sa 27 m²/st, Amsterdam sa 46 m²/st, a Zagreb zaostaje za evropskim standardima sa nedovoljnih 4 m²/st. Kako Novi Sad stoji u toj računici?

U *Studiji* se navodi da Novi Sad (bez Petrovaradina i Sremske Kamenice) ima 39,25 ha zelenila na javnim površinama i 9,55 ha zelene površine kulturno-istorijskog značaja, pa se sabiranjem ovih podataka dobija 48.8 ha zelenih površina. Prema popisu iz 2011. godine broj stanovnika je iznosio 250,439. Iz ovih podataka dolazimo do 1.95 m²/st. Ako se uzmu podaci iz važećeg GUP-a koji obuhvataju *postojeće* i *planirane* parkove na teritoriji Novog Sada (bez Petrovaradina i S. Kamenice) - ukupno im 88,3 ha javnih zelenih površina, što uz broj stanovnika sa popisa 2011. daje 3,53 m²/st. Dakle, čak i ako bismo pretpostavili da su planovi postavljeni u GUP-u za period do 2021.

godine realizovani, Novi Sad je i dalje daleko od evropskog standarda u pogledu zelenila.

Nažalost, nije moguće napraviti ni približnu računnicu zastupljenosti zelenila za oblast Telepa, jer su poslednji dostupni podaci o zelenim površinama iz 2009. a u periodu koji je usledio broj stanovnika ovog dela grada se drastično povećao. Međutim, možemo navesti zaključke *Studije* u kojoj se navodi da „najproblematičniji prostori u smislu nedostatka svakog tipa zelenila jesu stambene zone transformacije: Podbara, Grbavica, Nova Detelinara i Telep“. I Plan generalne regulacije koji se odnosi na područje Telepa takođe navodi da količina zelenila nije adekvatna. Upravo o ovoj temi razgovarali smo sa Aleksandrom Lazarevićem koji je prethodnih godina pokrenuo inicijativu za očuvanje zelenih površina na Telepu.

■ Aleksandre, ti si osnivač grupe „Sačuvajmo zelene površine – Telep Novi Sad“ koja na FB okuplja veći broj ljudi oko ideje o borbi za zeleniji Telep. Reci nam nešto o tome kako je počela ta inicijativa?

Doselio sam se na Telep 2016. godine i supruga i ja smo gledali gde ima zelenih površina za rekreaciju. Kad smo birali stan nismo hteli ni Grbavicu ni Novu Detelinaru, jer ovi delovi grada generalno važe za urbanističke katastrofe. Primetili smo površinu na uglu Bulevara Patrijarha Pavla i Futoškog puta. Investitori su, kada su prodavali stanove u Galensovim zgradama uvek govorili da će tu biti park. Međutim, poučen iskustvom, želeo sam da to proverim. U GUP-u je još i pre 2012. stajalo da će deo te površine biti prenamenjen u Regionalni centar za vanredne situacije (skr. RCVS). Kad je došlo do smene vlasti na gradskom nivou 2012. to je po automatizmu samo prihvaćeno. Budući da plan generalne i detaljne regulacije Telepa nije bio na javnom uvidu u tom momentu, jedina opcija nam je bila da pokrenemo peticiju da se vrati namena tj. da cela površina ostane park kako je prvobitno planirano. Naravno, bili smo svesni da je gradu potreban RCVS, ali smo dali predlog drugih lokacija na kojima se to može realizovati, a da ne ide

na uštrb već planiranih zelenih površina. Npr. jedan predlog je bio da to bude kod okretne linije 2 na Bulevaru Jovana Dučića.

Peticiju smo pokrenuli 2018. i za dva meseca smo skupili 2800 potpisa koje smo predali na pet adresa: Skupštini grada, predsedniku Skupštine grada, gradonačelniku, JP „Urbanizam“ i Zavodu za zaštitu životne sredine. Obratili smo se i MZ „Bratstvo“ i oni su nam izašli u susret tako što su poslali jednu kopiju potpisane peticije Urbanizmu. Odgovor nismo ni od koga dobili u zakonskom roku od 30 dana. Nakon 3-4 meseca od JP „Urbanizam“ smo dobili odgovor da je gradu potreban RCVS, bez daljih obrazloženja i odgovora na naša pitanja i argumentaciju.

■ Da li ste se zadovoljili tim odgovorom iz JP „Urbanizam“?

Naravno da nismo. Pošto sam znao da se sprema novi plan generalne regulacije za Telep, čekali smo rani javni uvid da bismo reagovali. Znajući da se zborovi građana ne sazivaju na zahtev građana (što je protivno zakonu!), pokušali smo da zakažemo prijem kod gradonačelnika da mu obrazložimo šta i zašto

tražimo. Poslali smo pismo, ali nikada nismo dobili odgovor. Jednoga dana smo samo iz medija saznali da je grad odustao od gradnje RCVS – na osnovu peticije građana. Budući da smo mi u peticiji tražili da se površini vrati prvobitna namena tj. da bude park, nije nam bilo dovoljno što je obustavljena ideja izgradnje RCVS. Otišli smo kod urbanistkinje iz JP „Urbanizam“ koja se bavi Telepom da proverimo da li je vraćena namena ove parcele. Dobili smo informaciju da „treba da budemo realni“ i da će tu biti delom zgrade, a delom park. Zbog toga sam posumnjao da je odluka doneta zbog građanske peticije, nego da se radi o tome da su tenderi za izgradnju RCVS propali i da grad jednostavno nije imao novca za to. Kada je nakon nekog vremena bio zakazan rani javni uvid plana generalne regulacije za Telep mi smo podneli svoje predloge. Taj plan je povučen na doradu i nikada se nije ponovo pojavio. Sada se verovatno čeka novi GUP koji će važiti do 2031. Borba se svakako nastavlja.

■ Pored tog još uvek nerealizovanog parka, ima li na Telepu još površina na kojima je planiran ili realizovan park ili druga vrsta zelene površine?

Analizirajući detaljnije urbanističke planove video sam da su 2006-7. bile planirane ukupno tri zelene površine tj. parka na Telepu. Međutim, nakon toga krenule su da nestaju ili da se smanjuju zelene površine. Tad je deo parka na kraju Bulevara Patrijarha Pavla i prenamenjen za RCVS. U trenutnom urbanističkom planu postoje još dve zelene površine predviđene za park ili šetalište. Prva je omeđena Bulevarom Patrijarha Pavla, Ticanovom i Banijskom ulicom. To je trenutno poluzavršen park – nema osvetljenja, česme, klupa, kanti za smeće. Stanari se sami organizuju da očiste i srede park. Park se neplanski razvija i on ne odgovara onome što je predstavljeno u urbanističkom planu i sređuje se isto tako neplanski i po malo pred svake izbore. Započeli bi se neki radovi, pa bi ga ostavili na pola. I to je trenutno jedini park na Telepu koji je donekle uređen i na koju roditelji mogu dovesti decu da se

izgraju.

Druga planirana zelena površina locirana je kod Shellove pumpe na Bulevaru Patrijarha Pavla. Ovaj nerealizovani park se prostire na nekoliko parcela koje su u privatnom vlasništvu. Na tom mestu su neplanski napravljeni parking za gradske bicikle, kao i sprave za vežbanje. Veliko je pitanje da li će grad to ikada otkupiti da bi se napravila zelena površina. Ja nisam video da je grad nekada otkupio privatne parcele i napravio neko igralište, park ili skver za ozelenjavanje.

Dakle, može se reći da na Telepu i gotovo da nema uređenih zelenih površina. Za naselje veličine oko 30.000 stanovnika (prim. aut. po Informatici, zvanično ima oko 23.000, ali u praksi ima više jer ima dosta neprijavljenih stanara), nema nijednu veću uređenu javnu zelenu površinu. Ovaj grad se uredbama obavezao na će imati oko 25% zelenih površina, ali to izgleda kao mrtvo slovo na papiru – u praksi se ne vidi ništa. Vidi se samo da se sve zaliva u beton. Ovaj grad se razvija i gradi prema potrebama investitora, a ne građana.

■ U toku borbe za zadržavanje celokupnog parka na kraju Bulevara Patrijarha Pavla, Vi ste JK „Urbanizam“ podneli još neke predloge?

Tako je. Podneli smo više predloga. Predložili smo par lokacija za nove zelene površine koje se ne nalaze u Planu generalne regulacije, kao i proširenje nekoliko predviđenih skverova. Predlog novog parka se odnosio na nekoliko parcela kod O.Š. „Jožef Atila“ u ulici Senteleki Kornele. To su trenutno parcele u privatnom vlasništvu, ali bi se mogle pretvoriti u zelenu površinu ako bi grad hteo da ih otkupi. Predložili smo i da se primoraju investitori da prave parking mesta uz zgrade, jer se obično uz izgrađene zgrade uopšte ne naprave parking mesta ili ih nema dovoljno.

Takođe, jedan od predloga je bio i da se smanji spratnost u ulici Čirila i Metodija, ali je suprotno našem zahtevu ona čak i povećana. Veliko je pitanje kako će se tu obezbediti dovoljno parking mesta, kakav će to udar biti i na infrastrukturu i na kvalitet života stanara. Na šta će to ličiti i urbanistički i estetski.

FOTO: Vojin Ivkov

Suštinski, svi naši predlozi u JP „Urbanizmu“ su odbijeni, a na predloge za nove zelene površine smo dobili odgovor da su na to već „bacili oko“ neki investitori i da će tu da se gradi.

■ **Osim potrebe za zelenim površinama, šta još prepoznajete kao važne potrebe stanovnika Telepa koje bi se mogle realizovati uz adekvatno angažovanje grada?**

Neophodno je već sad razmišljati o parking mestima jer već

sada ih ima premalo, a Telep se još uvek razvija. S obzirom na to da je Telep naglo izgrađen i da je obim saobraćaja drastično porastao poslednjih godina, postoje potrebe i za dodatnim semaforima na Bulevaru Patrijarha Pavla – najmanje dva: na uglu sa Ilirionaruvarca i sa Ilirskom? Od ulaska na Bulevar Patrijarha Pavla sa Futoškog puta, nema nijednog semafora sve do Vršačke, a automobili jure. Uveče kad je slabo osvetljenje, dešava se da stradaju

pešaci. Obično se semafor postavi tek kad neko pogine.

Takođe, potrebno je bolje održavanje zelenila na ovom bulevaru. Nije dovoljno posaditi drveće – treba ga i održavati, zalivati. Često se dešava da se novozasađena stabla osuše, a nekada se i polome. Pojas zelenila na bulevaru je zaista neophodan.

■ **Šta građani mogu da urade da se njihove potrebe vezane okruženje u kom žive realizuju? Koji meha-**

nizmi za iniciranje promena stoje građanima na raspolaganju?

Građani se mogu boriti kroz mesne zajednice (skr. MZ) koje su trenutno „ugušene“. Sledeće godine su izbori za savete MZ i naš plan je da ohrabrimo ljude da se kandiduju. Već ima zainteresovanih pojedinaca, a potrebno je da nas bude što više jer ćemo tako imati već moć da nešto promenimo. Na Telepu imamo 3 mesne zajednice: „Bratstvo“, „Južni Telep“ i „Nikola Tesla“. Želimo da

pokušamo da zajedničkim snagama izademo na izbore sledeće godine i to kao građani pod svojim imenom i prezimenom. Mi kao građani moramo da se angažujemo i da otvorimo mesne zajednice. Da građani mogu da iznesu svoje probleme, daju predloge za njihovo rešavanje i da preko institucija krenemo aktivnije da vršimo pritisak na grad da počne da sluša svoje građane i čuje šta oni imaju da kažu. Želimo da imamo normalno mesto za život.

Regionalna iskustva u borbi protiv „investitorskog urbanizma“

Građani počistili Bandićev plan

Dalibor Stupar

Početak jeseni u susednoj Republici Hrvatskoj doneo je konačan pad projekta takozvanog „Zagrebačkog Menhetna“ koji je gurao dugogodišnji gradonačelnik Zagreba Milan Bandić. Konačan je to rezultat duge borbe građana za javni interes koji je već dugo ugrožen naletima investitorskih „projekata“. Aktivisti su, između ostalog, upozoravali da bi izgradnja tog megalomanskog projekta Zagreb doveo u položaj Beograda u slučaju projekta „Beograd na vodi“ ukazujući da je u ova slučajareč o istom investitoru – „Eagle Hills“ iz Abu Dabija. Konačan poraz ovog projekta došao je nakon što nije usvojen Generalni urbanistički plan (GUP), čija izmena je trebalo da omogući izgradnju planiranih objekata. Tome je prethodila beskompromisna borba velikog broja organizacija civilnog društva i građanskih aktivista, okupljenih oko „Zelene akcije“, Udruženje građana „Siget“, „Zagreb te zove“, te „Pravo na grad“. Zajedničkim akcijama animirali su veliki broj građana i stručnjaka, kojima su se zatim priključili i predstavnici opozicije u zagrebačkoj skupštini, zahvaljujući čemu je stvoren pritisak dovoljno jak da se od plana konačno odustane.

Dugogodišnja borba

Ovaj finalni poraz Bandića i bliskih mu investitora uslovljen je ranijim sitnijim i krupnijim porazima koje je trpeo kako se pritisak inicijativa i aktivista povećavao. Na kraju su ga napustili i koalicioni partneri iz HDZ-a, doduše zbog sopstvenih političkih kalkulacija, ali rezultat je ono što se računa. Bandić se na čelu Grada Zagreba nalazio tokom poslednje dve decenije i tokom tog perioda gotovo da nema kvarta kojem se nije zamerio, odnosno u kojem nije bilo projekata podobnih investitora. Na taj način je protiv sebe okrenuo brojne građane, ali je prolazio relativno nekažnjeno sve dok se oni nisu udružili. Zajednička borba za zajednički, javni interes, dovela je do toga da je solidarnost različitih inicijativa građana pokrenula lančanu reakciju.

Gostujući nedavno u Novom Sadu u Grupi za konceptualnu politiku, Teodor Celakoski iz inicijative „Pravo na grad“ objasnio je hronologiju dešavanja, koja je krenula angažmanom više udruženja iz sfere kulture. Osnovni

Aktivisti su, između ostalog, upozoravali da bi izgradnja tog megalomanskog projekta Zagreb doveo u položaj Beograda u slučaju projekta „Beograd na vodi“ ukazujući da je u ova slučajareč o istom investitoru – „Eagle Hills“ iz Abu Dabija

problem je bio nedostatak javnih prostora, odnosno činjenica da su oni, pod najrazličitijim izgovorima, bili nedostupni za građane i njihove organizacije. Nekoliko organizacija međusobno se povezalo radi rešavanja tog problema, ali je uskoro došlo do saradnje i sa organizacijama koje nisu imale sličnih problema, te je napravljena dugoročna koalicija s ciljem oslobađanja javnih prostora - „Pravo na grad“.

Bandić se na čelu Grada Zagreba nalazio tokom poslednje dve decenije i tokom tog perioda gotovo da nema kvarta kojem se nije zamerio, odnosno u kojem nije bilo projekata podobnih investitora

– Ono što se dogodilo je jedna konfiguracija omasovljavanja, konfiguracija brojnih udruga: kulturnih, okolišnih, organizacija mladih i tako dalje, koje su dobile i stručnu podršku od predstavnika različitih struka, a s druge strane i omasovljenost kroz građanske prosvjede i uključivanje puno građana u aktivističke grupe. Znači, dogodila se jedna konstelacija narastajućeg bunta i konfrontacija koja je završila tako da je na koncu specijalna policija uhićivala 150-160 ljudi, što je nezapamćeno u hrvatskoj povijesti – istakao je Celakoski. Napomenuo je i da je ta akcija osnažila niz drugih organizacija kojima je „Pravo na grad“ direktno pomagala u njihovim borbama, poput inicijative „Srđ je naš“ u Dubrovniku, zatim u Splitu, Istri...

Sledeća borba, sada već etabliranih organizacija, bila je zajednički poduhvat sa sindikatima na nacionalnom nivou. Reč je o referendumu protiv izdavanja auto-puteva u koncesiju, čime je proširen nivo borbe za javna dobra i čime se iskoračilo iz lokala. Zajedno sa sindikatima radilo se na animiranju građana i skupljanju potpisa protiv koncesije.

– Tu smo uključili centrale sindikata i sa putarskim sindikatom, koji je matični sindikat u toj firmi koja je javno poduzeće, napravili čvrst savez i skupili potpise za referendum. Imali smo kampanju preračunavanja koliko ćemo vrijednost izgubiti u kategorijama koliko je to bolnica, škola i vrtića... i mi smo došli do toga da smo u 15 dana uspjeli skupiti preko 500.000 potpisa, uspjeli smo napraviti jednu ozbiljnu platformu. Dodaje da je posao civilnog sektora predviđao neutralizaciju argumenata vlasti da je reč o partikularnom interesu sindikata, što je dovelo do pobeđe.

Politička arena

Međutim, problem je što političari kada izgube puste da se oponenti „izduvaju“, a zatim se najčešće ponovo vraćaju sa istim temama za pet ili sedam godina, kroz drugi oblik.

Zbog toga se došlo na ideju da neophodno ući u sferu politike, ali da to ne mora nužno biti kroz iskorak tih organizacija, već pojedina naca koji smatraju da nije dovoljno samo nešto sprečiti, već da se mora raditi na stvaranju okvira politike koja je drugačija po svim pitanjima. Jer, kako dodaje Celakoski, shvatili su da će se političari iz opozicije uvek svrstati uz građane, ali da će čim dođu na vlast gurati istu ili sličnu priču kao i prethodnici.

– Tu dolazi „Zagreb je naš!“ koji na lokalne izbore izlazi 2017. godine i stvara jednu platformu građana zainteresiranih za utjecaj kroz participativne oblike samoorganiziranja u političkom životu... To je par stotina ljudi koji su inicijalno rekli „mi želimo drugačiji tip politike, onu koja uključuje ljude i koja ne definira stvari samo „odozgo“ iz centrala – rekao je on. Time se, ukazuje dalje, htelo pokazati da je moguća emancipatorska politika koja će omogućiti građanima da, u skladu sa svojim potrebama i mogućnostima, učestvu-

ju više ili manje bez da su obavezni da budu deo neke stranačke infrastrukture koja bi im određivala šta i kako treba raditi, koliko će se uključiti...

– Mi hoćemo reaktuelizirati tu moć građana koji su se pokazali kroz prosvjede da hoće i da imaju stav da budu uključeni u nešto što ima stabilan format diskusije i odlučivanja o ključnim političkim pitanjima i preprezentacije kroz stranku – naveo je on.

Nakon izbora održanih u julu, u Sabor Republike Hrvatske ušla je i platforma Možemo! (Nova levica, Radnička fronta, ORAH, Zareb je naš!, Za grad) sa sedam mandata. Tako se višegodišnji aktivizam sa najnižeg nivoa prelio i u najviše zakonodavno telo države, gde će njegovi predstavnici moći da direktno učestvuju u donošenju odluka. A za nekoliko meseci dolaze i izbori u Zagrebu, gde će im nova/stara meta biti Bandić u svom, verovatno, poslednjem političkom trzaju.

Beograd, Novi Sad, Zagreb... (na vodi)

Projekat „Grad u gradu“ poznatiji kao „Zagrebački Menhetn“ podrazumevao je da se na 110 hektara zemljišta kraj Save, na prostoru Zagrebačkog velesajma i Hipodroma, izgradi stambeno-poslovni kompleks, sa tornjem, iako je važećim Generalnim urbanističkim planom tu predviđena zona rekreacije. Za razliku od „Beograda na vodi“, radi kojeg je usvojen i leks specijalis, pošto je u pitanju bio državni posao, gradonačelnik Zagreba Milan Bandić je ostavljen da sam rešava probleme na nivou grada. Tu se susreo sa izuzetno organizovanim građanskim otporom kojim je sprečeno usvajanje izmena Generalnog urbanističkog plana. Pokušao je krišom sprovesti javnu raspravu i progurati svoj plan. Onda je, pod pritiskom javnosti prošlo leta ipak organizovao javnu raspravu, očekujući da neće biti mnogo zainteresovanih. Ipak, građani su poslali čak 31.000 primedbi, koje su sve odbačene. Protiv plana je prikupljeno i 15.000 potpisa, a svoj glas su na vreme podigli i arhitekte i urbanisti. Čak 11 od 17 Veća gradskih četvrti u Zagrebu takođe se izjasnilo protiv plana, a dva puta je izostala i saglasnost Ministarstva građevine, pa je Bandić bio primoran da povuče planiranu izmenu GUP-a. Pokušao je kasnije da je ponovo progura, ali u februaru ove godine HDZ, nakon što nisu usvojeni njegovi amandmani, zajedno sa opozicijom odbacuje predlog izmena i dopuna GUP-a. Pre te sednice, na Trgu Bana Jelačića protiv plana je protestovalo oko 20.000 ljudi. Onda je početkom oktobra načelnica Gradskog ureda za ekonomiju Mirka Jozić potvrdila za „Jutarnji list“ da više ne postoje planovi za realizaciju tog projekta jer nije prihvaćen Generalni urbanistički plan (GUP) koji bi to omogućio, nakon čega su udruženja koja su predvodila pomenutu borbu proglasila konačnu pobeđu.

Projekat „Zagreb-Manhattan“ je pao, može li pasti i „NS na vodi“?

Staviti mesnu samoupravu u ruke građana

Branka Ćurčić

Do sada već znamo da mesna samouprava treba da predstavlja prostor u kojem bi građani učestvovali u odlučivanju o javnim poslovima koji neposredno utiču na njihov život i rad u lokalnim zajednicama. Odlučivanje i upravljanje javnim interesom u lokalu je takođe neposredno, što znači da bi trebalo da bude i neposredovano i direktno, i pored toga što institucije mesne samouprave (mesne zajednice) vode izabrani članovi Saveta. Iako bi upravo oni trebalo da obezbede otvorenost mesnih zajednica za neposredno učešće građana u Novom Sadu, oni sistematski rade suprotno. Sprečavaju ostvarenje ovog garantovanog prava ljudi, a time i procese decentralizacije i demokratizacije upravljanja gradom, za koje se njihovi nadređeni samo deklarativno zalažu, dok oni koji sede u mesnim zajednicama čute. U to ćutanje smo se uverili kada se čak šest saveta mesnih zajednica u Novom Sadu ni na koji način nije oglasilo na šest inicijativa za sazivanje zborova građana. Kao što smo već više puta naglasili, vlast dobro zna koliki značaj ima neposredno učešće građana u odlučivanju, zašto su zborovi građana važni, kao i svako samoorganizovanje koje se odvijava mimo nje. I ona to nastoji da spreči.

Jedan od šest ignorisanih zborova inicirali su građani Limana IV jer su hteli da saznaju šta se sprema u njihovom komšiluku i kakva će biti sudbina Ribarskog ostrva, „Brodogradilišta“, prostora kasarne i Šodroša, dakle o onome što su jedino putem medija i iz televizijskih nastupa gradonačelnika mogli da čuju o budućem najvećem graditeljskom poduhvatu na dunavskom priobalju, koji je zbog mnoštva poveznica sa prestoničkim projektom dobio popularan naziv „Novi Sad na vodi“. Medijska pompa, netransparentne procedure, zaobilaženje zakonskih obaveza, problematične izmene urbanističkih planova, donošenje novih zakona – sve to prati ove projekte vlasti čija količina nasilja (nad procedurama i ljudima) stavlja pod znak pitanja mogućnost i ostvarivost bilo koje akcije i organizacije građana. Zaista, može li se putem zbora građana, mesne zajednice i samouprave osporiti projekat vlasti gabarita „Novog Sada na vodi“? A šta je to što bi putem mesne samouprave po ovom pitanju moglo da se uradi?

Da je mesna samouprava važan prostor za angažovanje ljudi, pokazuju nam građani susedne zemlje i stanovnici njenog glavnog grada Zagreba, odakle je nedavno stigla vest da je zamisao njihovog gradonačelnika da izgradi tzv. Grad u gradu pod nazivom „Zagreb-Manhattan“ propala, i da je tome doprinela koordinisana

Time je pokazano da čak i tako moćan gradonačelnik nema kontrolu nad radom mesnog odbora u kojem ima prebivalište, kao i da postoje limiti njegovog uticaja, tj. da lokalna institucija može svojom odlukom da ograniči koruptivne namere vlasti

akcija mnogih aktivističkih i civilno-društvenih aktera, političkih takođe – od nivoa gradske skupštine do mesne samouprave. Akcija je bila usmerena na obaranje Generalnog urbanističkog plana (GUP) Zagreba čije izmene bi trebalo da omoguće ovaj projekat. Čitav proces je vlast započela nemarno, bez javne rasprave i lošom komunikacijom sa građanima i njihovim predstavnicima u gradskim četvrtima i mesnim odborima, dakle u institucijama koje čine zagrebačku mesnu samoupravu. U njima od pre tri godine učestvuju i članovi i članice političke platforme „Zagreb je naši!“ proistekle upravo iz civilno-društvenih i aktivističkih borbi, rešeni i da „vide leđa“ gradonačelniku ali i da, kako tvrde, vrate devastiranu mesnu samoupravu u ruke organizovanih građana.

Ono što su učinili organizovanom akcijom jeste da su upravo na nivou gradskih četvrti i mesnih odbora donosili odluke da odbiju ovaj plan, nakon što je Grad tražio da se izjasne. Kako je za Bilten „Stanar“ rekao Nikola Zdunić, potpredsednik većeg mesnog odbora Volovčica u Zagrebu, Grad jeste tražio od mesnih odbora da se izjasne povodom GUP-a i to je proces koji vlast redovno upražnjava, ali je po njemu u pitanju samo deklarativan a ne demokratski proces, i puko zadovoljenje procedure a ne istinsko traženje mišljenja lokalnih insitucija i građana. Do prilike sa GUP-om, većeg mesnih odbora se nikada nisu izjašnjavala na bilo kakav predlog Grada, a njihovo ćutanje se smatralo zapravo podrškom tim predlozima. Dodatno, vlast nije nameravala da organizuje javne rasprave povodom izmena GUP-a, te postoji sumnja da je zahtev upućen mesnim odborima trebalo da predstavi ovaj poduhvat kao demokratski, iako bi se javna rasprava izbegla.

FOTO: Vojin Ivkov

Za Nikolu Zdunića ovo predstavlja pravi primer lažne demokratije, kojoj su kao udruženi aktivisti rešili da stanu na kraj. U tom smislu i jesu udruženo reagovali i po prvi put donosili odluke na nivou većeg mesnog odbora, među kojima je i mesni odbor u kojem stanuje gradonačelnik Zagreba, Milan Bandić.

Na simboličkoj ravni, time je pokazano da čak i tako moćan gradonačelnik nema kontrolu nad radom mesnog odbora u kojem ima prebivalište, kao i da postoje limiti njegovog uticaja, tj. da lokalna institucija može svojom odlukom da ograniči koruptivne namere vlasti. A da li je ova formalna odluka o odbijanju GUP-a na nivou mesnog odbora, koji je teritorijalno uglavnom manji od obuhvata novosadskih mesnih zajednica te bi se moglo pomisliti i beznačajniji, sprečila usvajanje ovih pogubnih izmena? Sama svakako nije jer, na kraju krajeva, GUP je morao da bude odbijen na sednici gradske skupštine, što predstavlja formalnu završnicu organizovane akcije više različitih i međusobno povezanih aktera koji su deo dugogodišnjeg političkog procesa. Tako naš sagovornik smatra da donošenje odluka na nivou mesnih odbora ima veliki politički značaj koji leži u sinergiji sa višim nivoima vlasti, sa gradskim četvrtima i skupštinom gde takođe imaju svoje članove. To predstavlja snažan udarac za vlast koja nije očekivala ovakvu reakciju mesne samouprave, a za aktiviste, kako je Zdunić rekao, politički alat za kritiku vlasti ali i za demokratizaciju celokupnog procesa odlučivanja, uključujući i nivo mesne samouprave.

Da je mesna samouprava važan prostor za angažovanje ljudi, pokazuju nam građani Zagreba, odakle je nedavno stigla vest da je zamisao njihovog gradonačelnika da izgradi tzv. Grad u gradu pod nazivom „Zagreb-Manhattan“ propala

Situacija u Novom Sadu nije takva, ni po pitanju organizacije vlasti, niti po pitanju organizovanja ljudi, a zatim ni shvatanja mesne samouprave kao javnog dobra. Nakon što je vlast ignorisala inicijative za sazivanje zborova građana u novosadskim mesnim zajednicama, u čemu joj je pandemija korona virusa bila saveznik, ove inicijative udružene u Grupu građana su odlučile da nastave svoju borbu kandidovanjem i pozivanjem na izbore za članove saveta mesnih zajednica. U pitanju su jedini izbori na kojima građani biraju građane a ne partije. Za većinu mesnih zajednica, izbori će se održati 2021. godine, a poziv da se na njima angažuju je upućen svima. To će značiti da će se na ovim izborima kandidovati i građanski aktivisti i sami građani, te da se proces motivacije i subjektivacije mora držati otvorenim: za nekoga će motivacija ležati u akciji za očuvanje parka u komšiluku putem mesne zajednice, dok će za drugoga ona biti u borbi za otvorenost ove institucije za građane i civilno društvo. Tako možemo zamisliti da motivacija građana Limana i Telepa za učešće na izborima u svojim mesnim zajednicama bude upravo borba protiv uzurpacije priobalja Dunava i projekta „Novi Sad na vodi“, jer bi udruženi i međusobno povezani kroz mesne zajednice mogli da donose zaključke, mišljenja i odluke koje vlast ne bi mogla da ignoriše. Odnosno, na taj način sami pravimo prilike za neposredno odlučivanje iz kojeg nas je vlast potpuno isključila, ali i pronalazimo institucionalne načine da stanemo na kraj projektima poput „Novog Sada na vodi“. Bilo kroz izjašnjavanje mnoštva građana putem zborova građana u mesnim zajednicama, bilo organizovanjem narodne inicijative za taj deo grada čime bi se pogubne odluke skupštine stavile van snage. To bi zaista značilo staviti mesnu samoupravu u ruke organizovanih građana.

Borba za Mesne zajednice

IZBORI 2021!

Sledeće godine se održavaju izbori za mesne zajednice u Novom Sadu

Građani, komšije, birajte i predlažite jedni druge, ne dozvolite da vam partije delegiraju predstavnike

Mesne zajednice pripadaju komšijama, a ne ljudima koji ih zatvaraju za građane. Otvorite ih zato sami!